

Etnisk Bostadssegregation

- Kan det förklaras av Göteborgs stads styrning av de allmännyttiga bostadsbolagen?

Benny Byström och Erik Karlsson

Handledare: Oskar Svärd

Examinator: Lars Karlsson

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Problemformulering och syfte	3
2.1 <i>Bakgrundskapitel - De allmännyttiga bostadsbolagens historia</i>	6
2.2 <i>Begreppsdefinitioner</i>	9
2.2.1 <i>Utländsk härkomst</i>	9
2.2.2 <i>Etnisk bostadssegregation</i>	9
2.3 <i>Uppsatsens fortsatta disposition</i>	10
3. Teori	11
3.1 <i>Bostadssegregation ur ett institutionellt perspektiv</i>	11
3.2 <i>Styrning av offentliga bostadsbolag</i>	13
3.2.1 <i>Ägarstyrning</i>	15
3.2.1 <i>Ägarstyrning i kommunal verksamhet</i>	16
3.2.2 <i>Kommunnytta eller affärsnytta - empiriska exempel</i>	17
3.2.3 <i>Ägarens formella styrinstrument</i>	18
3.2.4 <i>Det tudelade bolaget</i>	19
3.3 <i>Idealtyper som hjälpmedel</i>	20
3.4 <i>Motivering till analyschema</i>	21
3.4.1 <i>Analyschema</i>	23
4. Frågeställning	24
4.1 <i>Avgränsningar</i>	24
5. Tillvägagångssätt	24
5.1 <i>Material</i>	25
5.2 <i>Kvalitativ textanalys med hjälp av idealtyper</i>	25
5.3 <i>Intern och extern validitet</i>	26
5.4 <i>Källkritik</i>	27
6. Resultat	27
7. Slutsatser och avslutande reflektioner	34
8. Käll- och Litteraturförteckning	36

1. Inledning

Bostadssegregation handlar om ett rumsligt åtskiljande av olika grupper av människor. Inte sällan sker denna fysiska uppdelning i urbana miljöer. Bostadssegregation som samhällsfenomen är dock ingen företeelse som är förbehållet vår tids generation. I alla tider har det skett en uppdelning av grupper av människor utifrån varierande kriterier. Denna åtskillnad går såväl nu som då att identifiera i anslutning till maktförhållanden mellan grupper av människor. Redan i begynnelsestidens första städer förekom kvarter som var åtskilda mellan människor tillhörande olika grupper. I många medeltida städer var de centrala delarna förbehållna de välbeställda medan de mindre bemedlade fick söka sig till mer geografiskt perifera platser (Andersson, Borgegård, Fransson 2001:85).

I våra dagar brukar världens storstäder ses som typexempel på bostadssegregerade områden, men faktum är att bostadssegregation återfinns i allt från stora till små urbana miljöer. Sedan 70-talet har vi, inte minst i anslutning till alarmerande bostadssociala utredningar och rapporter som förkunnat bostadssegregationens utbredning, kunnat konstatera att de svenska städerna inte är något undantag. Bland dessa nämns Göteborg som ett område som visar upp tydliga tecken på segregering och som också nämns ha visat upp dessa symptom under en längre tid. Den etniska bostadssegregationen, vilken syftar på en social och geografisk boendeuppdelning, vanligen mellan majoritetsbefolkningen och den etniska minoriteten, har dock något senare gjort sig synlig i den politiska debatten.

Det finns många aktörer som påverkar segregationsprocesserna men det är idag huvudsakligen kommunen som ansvarar för bostadsförsörjningen och därmed formandet av staden. Kommunen har i sin tur ett antal styrmedel till sitt förfogande som kan användas för att direkt påverka den problemfyllda situationen.

2. Problemformulering och syfte

Nyligen presenterades en utredning rörande boendesegregationen i Göteborg utförd av Roger Andersson (2009:6) m fl. på uppdrag av Göteborgs Stad. Där framgår att Göteborgsregionen (möjligtvis i par med Malmö) är den mest *etniskt segregerade* regionen i Sverige. Likt de andra storstadsregionerna, Stockholm och Malmö rymmer Göteborg en hög andel utlandsfödda - 15 procent, att jämföra med rikets 10 procent. Av regionens utlandsfödda invånare visar rapportens senaste data från 2006 att drygt 70

procent bodde i Göteborgs stad. Det är alltså långt ifrån en etniskt homogen befolkningssammansättning som existerar i dagens Göteborg. Detta ställer nya krav på många olika samhällsaktörer, inte minst de som återfinns inom den offentliga sektorn.

En uppfattning som vi delar med Roger Andersson är att det inte är invandring som skapar olika typer av segregation. Han menar istället att det är en fråga om *"socioekonomiska mekanismer som prisbildningen på bostadsmarknaden, bostadsbeståndets sammansättning, hushållens ekonomiska resurser och möjligheter att välja var man vill bo"* (Andersson 2009:9). Visserligen spelar också demografin en viktig roll för segregationsprocessen. Många invandrade kategorier består av stora familjer vilket delvis avgör var det är möjligt att bosätta sig. Exempelvis är det mindre vanligt med större lägenheter i centrum. Dessa bostäder brukar istället uppföras i stadens utkanter (Andersson 2009:9). I Göteborg återfinns stora delar av de utlandsfödda i de nordöstliga områdena, främst i Bergsjön, Biskopsgården Gårdsten/Gunnared och Hjällbo/Lärjedalen (Andersson 2009:39).

Segregation som samhällsfenomen kan beskrivas med utgångspunkt i olika kunskapsfält, exempelvis sociologi, kulturvetenskap och kulturgeografi. Även arkitektkåren spelar en central roll i formandet av staden. I denna studie tar vi dock avstamp i den politiska arenan och dess för ämnet centrala aktörer (Andersson 2009:7). När jämställdhetsminister Nyamko Sabuni och tillika högsta ansvariga över integrations- och jämställdhetsdepartementet presenterade budgeten i stadsdelen Angered i Göteborg fanns ingen särskild satsning på *integrationen*. Hon kommenterade det hela " - Jag är nöjd. Jobben är det överordnade i integrationspolitiken" (www.gp.se). Detta uttalande är en målande beskrivning av den sedan 90-talets förändrade statliga bostadspolitik (Persson 2001:108-126). Dess politikområde har sedan början av 90-talet knoppats av till andra politikområden och fokuset ligger idag på utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser för att bryta boendesegregationen. Integrationsmålen på nationell nivå i dagens Sverige syftar bl.a. till lika deltagande på arbetsmarknaden, lika politiska möjligheter och likabehandling på alla samhällsområden (Andersson 2009:8). Statens roll på bostadsmarknaden är idag formellt sätt ganska undanskymd. Staten står endast för den övergripande regleringen av bostadsmarknaden och har till uppgift att förse kommunerna med de lagliga och formella möjligheterna att bedriva en aktiv bostadspolitik.

Efter att ha tittat genom en handfull kommunfullmäktigeprotokoll, budgetmål, motioner och interpellationer från Göteborgs stad sedan 80-talet fram tills idag kan vi konstatera att den politiska retoriken förkunnar att segregationens konsekvenser utgör ett stort samhällsproblem och att dessa måste lösas. Roger Andersson målar också upp en liknande bild, men med en allt tydligare koppling till den etniska dimensionen av segregation. Det scenario han beskriver pekar i riktning mot utanförskap, stigmatisering och bristande arbetsmarknadsintegration (Andersson 2009:7). Mot denna bakgrund ställer vi oss den övergripande frågan: *Varför kvarstår och de facto ökar den etniska bostadssegregationen i Göteborgs stad trots den ständigt aktuella och politiskt uttalade problemsituationen?* Det är vår övertygelse att en liten men värdefull del av svaret på den frågan går att finna i studiet av kommunens bostadspolitik.

Det är idag kommunen som ansvarar för bostadsförsörjningen och därmed kanske den offentliga aktör som har störst möjligheter och skyldigheter att motverka lokal segregation. Efter att ha gjort efterforskningar i Göteborgs stads kommunfullmäktigeprotokoll och budgetar har vi kunnat konstatera att ett stort antal lokalpolitiker med olika partitillhörighet från 80-talet fram tills idag har lyft fram en uppsättning styrmedel som de anser *kan* och *bör* användas för att motverka segregationen. De styrmedel som förekommit mest frekvent i den lokala politiska diskursen är det *kommunala markägandet*, det *kommunala planmonopolet* och den *kommunala bostadsbolagen*. Dessa tre styrmedel är alla förutsättningar för att kunna bedriva bostadspolitik men vi menar att det starkaste styrmedlet är den *kommunala bostadsbolagen*. Det är här som merparten av besluten om bostadsbyggande och stadsplanering implementeras och därmed den beslut som ytterst påverkar kommunmedlemmarnas boendesituation. De kommunala bostadsbolagen utgör alltså bostadspolitikens sista instans. Av denna anledning anser vi det därför vara av intresse att undersöka vilken roll styrningen av dessa bolag spelar för uppkomsten och bevarandet av bostadssegregation. Huruvida relationen mellan kommunen och de kommunala bostadsbolagen har inverkan på bostadssegregationen specificeras i följande syftesformulering: *Syftet med denna uppsats är undersöka huruvida kommunens styrning av de allmännyttiga bostadsbolagen kan bidra till att förklara den rådande bostadssegregationen i Göteborgs stad.*

I anslutning till ovanstående problembild och syftesformulering anser vi det nödvändigt med en genomgång av de allmännyttiga bostadsbolagens historia för att förstå den roll bolagen spelar idag. I nedanstående kapitel följer därmed en historisk tillbakablick.

2.1 Bakgrundskapitel - De allmännyttiga bostadsbolagens historia

I följande historiska sammanställning av de allmännyttiga bostadsbolagens utveckling från 1930-talets början till idag ligger tyngdpunkten på de politiska beslut som initierat och förändrat bolagens välfärdspolitiska funktion som instrument för att motverka boendesegregation. Denna tillbakablick förser också läsaren med den allmänna kunskap som är nödvändig för att förstå såväl vidgade som specifika resonemang kring de allmännyttiga bostadsbolagen unika ställning inom bostadspolitiken. Vi hoppas att detta kunskapsunderlag underlättar för läsaren att följa med i uppsatsens fortsatta empiriska och teoretiska diskussioner kring Göteborgs kommuns möjligheter att genom bolagen motverka boendesegregation.

Under 1930-talets början var den svenska bostadsstandarden undermålig och allmänt utbredd i stora delar av landet. Detta resulterade i att bostadsfrågan för första gången fick ordentligt utrymme i Riksdagen. Under samma tid uppmärksammades att det skralla utbudet på familjebostäder till stor del berodde på att barnafödandet var lågt. Genom att tillsätta *bostadssociala utredningen* hoppades regeringen bryta denna negativa utveckling (Strömberg 2001:24). Det var under detta årtionde som de allmännyttiga bostadsbolagen tog sin form och kom att ägas eller kontrolleras av kommunen. Bolagen var ett resultat av statens beslut att låna ut pengar för... "*beredande av billiga hyresbostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer i städer som i stadliknande och andra tätare bebyggda samhällen*" (Boverket 2008:12). Dessa lån beviljades enbart till kommuner eller allmännyttiga bostadsföretag som kunde garantera att pengarna aldrig skulle användas i vinstsyfte. Att godkänna allmännyttiga bostadsföretag som organisationsform kom att visa sig vara en av reformens viktigaste innebörd. Bolagen visade sig nämligen senare vara det starkaste bostadspolitiska styrmedlet i statens och kommunens arsenal (Bengtsson 1995:28). Under 30-talet och framväxten av en alltomfattande välfärdspolitik fastställdes grunden för dagens allmännytta, det att bostäder är till för alla, inte bara för de sämre bemedlade (Boverket 2008:12).

I andra världskrigets kölvatten följde högre byggräntor samt svårigheter att få loss

kapital för bostadsbyggande. Detta drev staten till att agera. Genom att ge fördelaktiga bidragsstöd till såväl privata - som allmännyttiga bostadsföretag försökte staten få igång det generella byggandet. Bidragen var speciellt gynnsamma för kommunala allmännyttiga bostadsföretag (Boverket 2008:12). 1945 kom den bostadssociala utredningen (SOU 1945:63) med sitt slutbetänkande. Dess innehåll och de efterföljande beslut som togs med utredningen som grund, skulle visa sig bestämma färdriktningen för Sveriges framtida bostadspolitik från en selektiv till en *generell* alltomfattande bostadspolitik.

Nu skulle de allmännyttiga bostadsbolagen rikta sina insatser till alla samhällsgrupper. Praktiskt innebar det att de kommunala allmännyttiga bostadsföretagen skulle tillhandahålla bostäder i en mer differentierad omfattning, där deras utbud skulle bestå av olika lägenhetstyper med olika storlekar. Detta resulterade i att den svenska allmännyttan växte väsentligt och från denna tidpunkt skiljde sig nu den svenska allmännyttan i jämförelse med många andra länder, där allmännyttans roll enbart skulle verka för de människor som inte hade möjlighet att tillskansa sig en lägenhet på den fria marknaden (Hans Lind 2001:198, Svärd 2009:6f).

"Goda bostäder åt alla", löd målsättningen från efterkrigstiden fram till 60-talet. Det var alltså inte frågan om någon övergång till selektiv bostadspolitik. Alla skulle dela på kostnaderna, då alla fick ta del av bostadspolitikens insatser. Ingen specificering av tänkta målgrupper gjordes, ingen kategori av målgrupp skulle pekats ut som särskilt problemfylld. Alla hade rätt att ta del av den generella välfärden och på sått skulle välfärden ökas för alla (Boverket 2008:12). Under denna tid kom inte den svenska allmännyttan att förändras utan befäste istället sin roll som generell välgörare.

Efter andra världskrigets slut växte Sveriges industrisektor. Efterfrågan steg och i takt med det öppnade Sverige portarna för en omfattande arbetskraftsinvandring som varade fram till början på 70-talet. I syfte att förse de nyanlända med bostäder initierades det för många så välkända *miljonprogrammet*. En nyproduktion av lägenheter visserligen av god funktion men med storskalighet och torftiga utemiljöer som kännetecken, restes runt om i de svenska förortererna (Magnusson 2001:14).

Som resultat av en minskad efterfrågan på nyinflyttad arbetskraft samt en ökad nettoutvandring blev det till skillnad från tidigare lätt att få tag i bostäder. Detta

medförde en befolkningsförskjutning i de tidigare områdena dominerade av miljonprogramshus. Hade man möjlighet, flyttade man från de monotona byggnaderna. Tidvis gapade dessa lägenheter tomma men befolkades framöver av sämre bemedlade människor (Boverket 2008:12). Parallellt byttes hyresregleringssystemet ut och ersattes med bruksvärdesystemet (1968-1974). Fundamentet i detta system var att allmännyttans hyror skulle vara hyresnormerande, dvs. att allmännyttans prisnivåer på hyreslägenheter skulle utgöra mall för motsvarande privata aktörers prissättning (Bengtsson 1995:29).

Under 70-talet hade bostadspolitiken en fortsatt generell inriktning men den skulle i mångt och mycket handla om hyresgästerna och dess möjligheter till boendeinflytande. Under denna period uppmärksammades en etnisk segregation i de svenska städerna. Som botemedel förkunnades vikten av en allsidig hushållssammansättning, vilket än idag är ledstjärnan i den svenska kommunpolitiken (Boverket 2008:13). Sveriges alltomfattande bostadspolitik fortsatte fram till 1990-talet. Staten styrde medan kommunen med hjälp av sina bostadsbolag implementerade de övergripande målen.

Sverige stod under 1990-talets början inför vad många forskare kallar ett "systemsifte" (Lindbom 2001:158). Många av fördelarna för de kommunala bostadsbolagen försvann, staten avskaffade de fördelaktiga bostadslånen och kraftiga nedskärningar av statliga subventioner stod för dörren. I fortsättningen skulle de kommunala allmännyttiga bostadsbolagen ha samma finansieringsmöjligheter och lyda under samma skatteregler som de privata. Många kommunala bostadsbolag har till följd av detta alltmer börjat med riktade insatser för att möta individuella önskemål. Bolagen talar om kunder istället för hyresgäster tillsammans med mål som ekonomisk effektivitet och krav på avkastning vittnar om en tydlig marknadisering (Boverket 2008:13f). Det var också här, i samband med storstadsutredningens slutbetänkande som frågan om boendesegregation fick sitt stora genombrott i den offentliga debatten. I självaste regeringsdeklarationen 1994 proklamerade statsminister Ingvar Carlsson att samhällets resurser måste sammanfogas för att motverka segregationen (Borevi 2001:291f).

Ambitionen om en mer marknadslig organisationsform har blivit än mer tydlig efter millenniesiftet. 2000-talets EG-rättsliga konkurrens- och statsstödsregler har starkt ifrågasatt de svenska bolagens säregna roll på bostadsmarknaden. Vidare har staten idag i praktiken dragit tillbaka alla ekonomiska stöd till allmännyttiga bostadsbolag

vilket kräver att bolagen själva tillskansar sig kapital på samma sätt som privata aktörer. Kraven på en stark soliditet, vinst och avkastning har oundvikligen ökat markant för dagens allmännyttiga bolag. En målande bild av situationen följer också av att de flesta kommunala bostadsbolagen nu arbetar avskilt från kommunens andra verksamheter och lejonparten är också sedan 1990-talets början omorganiserade till aktiebolag (Boverket 2008:13f).

2.2 Begreppsdefinitioner

2.2.1 Utländsk härkomst

Vi har i denna studie utgått från en ganska vid definition av en person med utländsk härkomst. Definitionen är hämtad från ett av regeringen upprättat kommittédirektiv som slår fast följande: "*Med personer med utländsk bakgrund avses både utrikes födda personer som själva invandrat och personer födda i Sverige med minst en utrikes född förälder*" (SOU 2001:48:239). Vi väljer alltså att *inte* utgå från utrikes- och inrikesfödda som grund för indelning, då detta i praktiken kan innebära att ett syskonpar med ett års ålderskillnad kan hänföras till den svenska respektive utlandsfödda kategorin, trots att de i allt väsentligt delar samma kultur, grad av integrering etc. Ett scenario skulle kunna vara att det ena barnet föds i utlandet medan de andra föds i samband med ankomsten i Sverige. Vi utelämnar också medborgarskapet som ett kriterium för indelning då detta spelar liten roll för vilken av de två grupperna som individen anser sig tillhöra. Vi är också medvetna om utlandsfödda inte på något sätt utgör en homogen grupp, vare sig det gäller religion, kultur eller hur individerna identifierar sig själva som svensk eller annan nationstillhörighet, men för att inte hamna i svåra klassificeringssituationer utgår vi från nämnda kommittédirektivs definition. Med *etniskt svenska* avser vi i denna uppsats den kategori människor som inte går att hänföra till kategorin utländsk härkomst.

2.2.2 Etnisk bostadssegregation

Segregation betyder åtskillnad. *Bostadssegregation* syftar på en social och geografisk uppdelning mellan olika kategorier av människor. Både Magnusson (2001:14) och Andersson (2009:57) införlivar i segregationsbegreppet även de processer som upprätthåller avskildheten. Med social åtskillnad åsyftas avsaknaden av socialt umgänge med en eller flera grupper i samhället (Magnusson 2001:14). Denna sociala och

geografiska uppdelning kan i huvudsak göras utifrån kategorier som är demografiska, socioekonomiska eller etniska (Andersson 2009:8f). I vår studie intresserar vi oss för den *etniska bostadssegregationen*. Med detta avser vi *en social och geografisk boendeuppdelning mellan personer med utländsk härkomst och etniskt svenska och de processer som upprätthåller avskildheten*. I Empiri hämtad från den politiska diskursen rörande bostadssegregation råder en viss slapphänthet i begrepps användningen av tillståndet segregation. Oftast likställs bostadssegregation med boendesegregation. I merparten av forskningslitteraturen tillskrivs istället boendesegregation en vidare betydelse då det även innefattar den fysiska boendemiljöns utformning. Med det menas allt från lokal infrastruktur, närhet till andra stadsdelar och affärer och möjligheter till grannskaps gemenskap (Molina 2001:51). Trots distinktionen som forskningsexpertisen gör, anser vi att det empiriska materialet omöjliggör ett särskiljande vilket gör att vi i uppsatsens fortsatta disposition kommer att använda oss av begreppen bostadssegregation och boendesegregation synonymt.

2.3 Uppsatsens fortsatta disposition

Kapitel 3 (Teori). I detta avsnitt redogör vi för den teori som vi kommer att använda oss av vilken också leder fram till ett analyschema.

Kapitel 4 (frågeställning och avgränsningar). Här presenteras vår forskningsfråga och nödvändiga avgränsningar.

Kapitel 5 (Tillvägagångssätt). Presentation och motivering till vald metod. Här tas även källkritik och intern och extern validitet upp.

Kapitel 6 (Resultat). Här framställer vi och analyserar empirin utifrån våra idealtyper. Här besvarar vi även vår forskningsfråga.

Kapitel 7 (Slutsatser och avslutande reflektioner). I slutsatsavsnittet för vi en kritisk diskussion av vår studie i sin helhet. Vi diskuterar även vårt syfte och de lärdomar vi dragit av studien.

3. Teori

I detta teoriavsnitt kommer vi inledningsvis att problematisera den etniska dimensionen av bostadssegregation för att sedan specificera vilka aktörer som är av intresse för vårt problemområde. Med avstamp i segregationsproblematiken kommer vi utifrån styrningsteori att visa på kopplingen mellan de övergripande centrala aktörerna som sätter upp politiska mål och de aktörer som utgör sista instans, dvs. genomförarna. Vi kommer här att argumentera för de styrproblem som kan uppstå i denna relation, som sedan får segregeringseffekter på bostadsmarknaden. Avsnittet kommer sedan att mynna ut i ett analyschema.

3.1 Bostadssegregation ur ett institutionellt perspektiv

Förklaringar till uppkomsten av bostadssegregation går att närma sig dels ur ett *individperspektiv*, där i huvudsak individers fria val betonas, dels ur ett *institutionellt perspektiv* där centrala aktörer skapar möjlighetsramarna för individens bostadssituation (Magnusson 2001:15).

Andersson tar upp befolkningsflyttningar som består av fyra olika grundbegrepp som tillsammans utgör de befolkningsflyttningar på bostadsmarknaden av svenska och utlandsfödda som skapar boendesegregation (2009:56f). Anderssons fyra begrepp utgör olika delar i segregationsprocessen, där de två första begreppen kan ses som faser innan segregation råder. Den första fasen; *segregationsgenererande flyttningar* beskriver utflyttning av svenskar och inflyttning av utlandsfödda i ett område som innehåller samma eller större andel utlandsfödda än staden som helhet. Den andra fasen vilken benämns *segregationsgenererade flyttningar* avser svenskars utflyttningar från områden som präglas av en uppblandning med utlandsfödda. Flyttningarna sker här ofta av sociala skäl, såsom barnens möjligheter till stabila miljöer i skolor och förskolor. Den tredje delen kommer vi att behandla mer utförligt i anslutning till figur 1, lite längre ned i nästa stycke då denna utgör problemområdets fokus. Den fjärde delen vilken benämns *nätverksgenererade flyttningar*, fokuserar på de mekanismer som påverkar den utlandsföddes inflyttning till områden som redan domineras av dennes landsmän. Andersson understryker dock här att dessa flyttningars förklaringskraft till den svenska bostadssegregationen inte bör överbetonas.

Som nämndes i stycket ovan är det den tredje delen dvs. de *institutionsgenererade flyttningarna* som vi har för avsikt att undersöka. De institutionsgenererade flyttningarna ses inte som en fas utan tar enligt Andersson fasta på de centrala institutionernas roll, vilken innefattar skapandet och upprätthållandet av boendesegregationen, men begreppet innefattar också dessa institutioners möjligheter att bryta dessa bostadsmönster. I begreppet institutioner i detta fall avses alla aktörer som kan tänkas påverka bostadssegregation. Även om hypoteksinstitut, banker och mäklare spelar en viktig roll för individens möjligheter att styra sin boendesituation utelämnas de i denna studie (Andersson 2009:42f). Orsaken beror i huvudsak på att dessa varken har formella eller informella krav på sig att motverka segregation. Istället lägger vi vårt fokus på centrala politiska aktörer som i motsats har ett lagstadgat och politiskt uttalat uppdrag. Av dessa politiska aktörer är det endast kommunens roll vi avser att fördjupa oss i eftersom de har huvudansvaret för bostadsförsörjningen, även om exempelvis ekonomisk politik, generell välfärdspolitik och migrations- och integrationspolitik påverkar förutsättningarna för både enskilda hushåll och andra aktörers agerande på bostadsmarknaden. Hur kommunen, men även andra institutionella aktörer, påverkar hushållen och de flyttningsbeslut som på sikt skapar boendesegregation illustreras i figur 1 nedan.

Figur 1. En beskrivning av de institutionella aktörernas roll för etnisk boendesegregation.

Figur 1 ovan, visar utifrån Anderssons resonemang på en av fyra delar av flyttningsrörelser som leder till boendesegregation. Kedjan förklaras nedan:

(Box 1) *Bostadspolitiken* styr förhållandena på den lokala bostadsmarknaden där kommunen opererar i kraft av markägandet, planmonopolet och kommunala bostadsbolag. De tar beslut om var, hur och hur många bostäder som ska byggas och styr

därmed utbudet av bostadstyper, upplåtelseformer och prisbildningen på bostadsmarknaden. Att bygga "blandat" anses ge en mixad befolkningssammansättning vilket sedan lång tid tillbaka setts som ett indirekt styrmedel för motverkandet av bostadssegregation. De allmännyttiga bostadsbolagen utgör här ett direkt styrmedel och är som tidigare nämnts, den sista instansen för den institutionella nivån. Andersson menar att bostadsföretagen ofta utmålas som en aktör som förstärker den etniska bostadssegregationen, men att det är viktigt att komma ihåg att dessa styrs av lagar, regler och politiska riktlinjer. Vi argumenterar här utifrån Anderssons problembild att själva styrningen av bostadsbolagen är central för förståelsen av bostadssegregationen. Detta kommer att förklaras grundligare i avsnittet *ägarstyrning av offentliga bostadsbolag*. (Box 2) Institutionernas beslut om skattenivåer, bostadsbidrag och subventionsnivåer påverkar hushållens möjligheter att välja hur och var de kan bo och därmed hushållens flyttningsbeslut. Hushållens flyttningsbeslut måste också förstås genom individens fria val som ges av deras behov, preferenser och restriktioner. Andersson menar att behov och preferenser förändras över livsrytmen och är beroende av hushållssammansättningen. Synen på människor som han benämner sociala preferenser menar han påverkas av erfarenheter, sociala nätverk och det rådande samhällsklimatet. Det finns också restriktioner av olika karaktär där väsentliga sådana, ges av principer för förmedling av bostäder och de lånevillkor bankerna sätter upp i samband med bostadsköp.

(Box 3) De flyttningsbeslut som hushållen tar är alltså en effekt av olika institutioners roller och agerande. De institutionsgenererade flyttningarna är ett av fyra överlappande skeenden som visar ett dynamiskt perspektiv av uppkomsten av bostadssegregation (Andersson 2009:42f). Även om det ingår fler aktörer än kommunen i det institutionella perspektivet menar vi att det är genom styrningen av bolagen som politikerna har reella möjligheter att styra bostadsval och flyttningsbeslut på bostadsmarknaden och därmed motverka bostadssegregation.

3.2 Styrning av offentliga bostadsbolag

Vi kommer i följande avsnitt att ytterligare argumentera för att det är värdefullt att studera Göteborgs kommuns styrning av de allmännyttiga bostadsbolagen för att kunna förstå/förklara den rådande bostadssegregationen i Göteborgs stad.

Argument för att studera kommuners styrning av bostadsbolag och dess effekter på sociala åtaganden går att hämta från Oskar Svärd i artikeln: Bolagiserad välfärdspolitik (2009:1). Enligt Svärd uppstår det i mötet mellan ovan nämnda aktörer en spänning eller implementeringsproblematik, som går att hänföra till organisationsstrukturer. De övergripande målen formuleras inom den politiska organisationsmodellen men implementeras inom den marknadsmässiga organisationsmodellen. Svärd argumenterar vidare för att det i denna relation uppstår styrproblem. Han menar att ekonomiska mål tenderar att prioriteras framför sociala, pga. att ekonomiska mål är lättare att *mäta* och *utvärdera*. Under senare år har också lagstadgade krav på bostadsbolagen instiftats som fastställer att de ska bedrivas på mer marknadsmässiga grunder samtidigt som de ska implementera sociala mål. Detta skapar en målkonflikt, som är mer påtaglig än inom många andra välfärdspolitiska områden (Svärd 2009:2f). Sociala mål, består bl.a. i att förebygga och förhindra boendesegregation. Detta aktualiserar frågan om det är möjligt att bryta bostadssegregation där åtagandena är tänkta att infrias via kommunala bolag.

Om vi tittar närmare på dessa styrproblem som framgår av stycket ovan är det i huvudsak tre argument som Svärd lyfter upp som svarar på varför det råder svårigheter med att infria sociala mål genom offentligägda bolag. *Det första argumentet* berör organisationsstrukturer, den politiska och den marknadsbaserade organisationsmodellen. Den politiska ledningen inom kommunfullmäktige och bolagen verkar inom den politiska organisationsmodellen och rekryteras på basis av deras olikhet. Deras arbete ska avspegla väljarnas intentioner vilket betyder att det huvudsakliga målet med verksamheten är ett maximera samhällsnyttan. Översatt till de allmännyttiga bostadsbolagen är det huvudsakliga syftet att producera trivsamma och ändamålsenliga bostäder för samhället i stort.

Den övriga ledningen och tjänstemännen inom bolagen återfinns inom den marknadsbaserade organisationsmodellen och rekryteras istället efter hur väl de kan uppfylla företagets vision och därmed rekryteras de också efter sin "likhet". Här betraktas samhällets medlemmar som kunder där företagets primära mål är vinstmaximering och inte att infria bostadssociala mål. Vidare utgör inte alla samhällsmedlemmar potentiella kunder utan de reduceras till de som har tillräckliga resurser för att betala hyra för bostaden (Svärd 2009:7f).

Det andra argumentet tar fasta på de målkonflikter som uppstår till följd av de blandade organisationsstrukturerna. Som redan nämnts formas politiken inom den politiska organisationsmodellen men där politiken ska förverkligas av bolagsledning och tjänstemän som befinner sig inom den marknadsorienterade organisationsmodellen. Bolagen möts ofta av svårförenliga mål. I situationer där verksamhetsmål kräver att pengar avsätts till trygghets- eller integrationssatsningar exempelvis genom nyproduktion av bostäder och där andra verksamhetsmål anger vinstkrav exempelvis genom utförsäljningar eller hyreshöjningar uppstår dessa målkonflikter. Bolagen saknar en tydlig prioritering, en huvuduppgift när olika mål hamnar på kollisionkurs med varandra. Detta vittnar om en tillvaro för bostadsbolagen som präglas av tvetydighet och osäkerhet.

Det tredje argumentet handlar om att "mjuka" mål är betydligt svårare att mäta och utvärdera än "hårda", ekonomiska mål vars mätmetoder sedan länge är väl beprövade. För dessa finns revision och budgetarbete både för löpande uppföljning och efterhandskontroll att stödja sig mot. Mjuka mål på bostadsmarknaden såsom *ökad integration* eller *minskad segregation* är avsevärt svårare att mäta. Vilka parametrar ska användas för att bedöma måluppfyllelse? Är nya tapeter eller ett nytt kylskåp insatser som leder till ökad integration? Alla liknande insatser som bolagen gör för den enskilde kan bostadsbolagen med lätthet hänföra till någon eller några av de mjuka målen, exempelvis en "förbättrad livskvalité", även om kommunens intentioner med målen säkerligen var mer ambitiösa. För det första illustrerar detta svårigheten med att styra med svårkvantifierbara mål och sådana som är av mer övergripande karaktär. För det andra är de svåra att utvärdera (Svärd 2009:10f).

Ovanstående resonemang visar alltså på tre olika styrproblem som kan förekomma när välfärdspolitiska ambitioner ska genomföras via bolag som dels ska hantera krav på såväl affärsmässighet som allmännyttighet. Likt Svärd menar vi att detta motiverar studier av kommunens styrning av de kommunala bostadsbolagen för att förstå/förklara varför bostadspolitiska mål inte alltid infrias.

3.2.1 Ägarstyrning

Relationen mellan kommunen som ägare och bolagen som utförare ryms inom begreppet *ägarstyrning* alt. företagsstyrning. Ägarstyrningsbegreppet är en översättning av engelskans Corporate Governance och har sin hemvist i företagsvärlden

(Mallin 2010:14f). Kommunens närvaro på marknaden gör det aktuellt att teoretisera kring detta begrepp. Ägarstyrningens funktion skiljer sig mellan privatägda bolag och offentlig-/kommunalägda bolag. Inom den privata sfären syftar ägarstyrning till att utveckla företag som skapar långsiktigt värde till ägarna. Offentligägda företag har däremot ett särskilt ansvar vid sidan av att balansera kostnader/intäkter, dvs. det att också balansera kostnader mot samhällsnytta (Gunnarsson 2003:8f). Inom Corporate Governance är *principal-agent-teorin* (Eng. Agency Theory) central och behandlar relationen mellan *principalen*, som delegerar arbete till en annan part – *agenten*, som utför uppgiften. Som oftast skapas denna relation mellan VD och företagsledning, men den kan även uppkomma på fler nivåer inom en organisation. Forskningen kring denna typ av ägarstyrning har fokuserat mycket kring problematiken kopplat till opportunist eller egenintresse hos den part som skall utföra arbetet, alltså agenten. Denna problematik grundar sig i att det råder en informationsasymmetri mellan aktörerna, där principalen har ett informationsunderläge i förhållande till agenten (Mallin 2010:14f). Ofta regleras relationen mellan agenten och principalen genom ett kontrakt. Ett avtal som finns till för att säkerställa att agenten har tillräckliga incitament för att handla i principalens intresse och hindra agenten från att agera ur ett egoistiskt vinstmaximerande syfte (Bruzelius 2008:80). En del av problematiken som målas upp mellan de två aktörerna kan överföras till relationen mellan kommunen och bostadsbolagen. Här ska bolagen sätta in insatser för att motverka bostadssegregation vilket tar mycket ekonomiska resurser i anspråk samtidigt som det ställs krav på ekonomisk stabilitet.

Bolagens dubbla uppdrag regleras i allt väsentligt av aktiebolagslagen (2005:551) och kommunallagen (1991:900). Bolagen lyder således under "avkastningsprincipen" såväl som självkostnadsprincipen. Aktiebolagslagen stipulerar i huvudsak krav på att bolagen skall bedrivas på "marknadsmässiga grunder" medan kommunallagen betonar att avgifter inte får tas ut vilka överstiger kostnadernas värde.

3.2.1 Ägarstyrning i kommunal verksamhet

Forskning kring ägarstyrning med avseende på kommunal verksamhet är knapp, även om kommunen bedrivit näringsverksamhet i bolagsform under lång tid. Redan under 1800-talets mitt bildade kommunen gas- och elektricitetsverk, spårvägar m.m. vilket tjänade det allmänna intresset. Associationsformen ansågs ypperligt lämpad för

affärsverksamhet samtidigt som man inte var direkt underställd offentligrättsliga regleringar (Jägsander 2001:7).

Kommunen är idag bl.a. engagerad i verksamheter inom energisektorn, kultursektorn och fastighetssektorn vilka de bedriver i företagsform. Bostadssektorn är ytterligare en, vilken också är den marknad där de kommunala bostadsbolagen återfinns. Vilka motiv finns det då till kommunalt företagsägande? Författarna Gunnarsson/Stuesson (2003:18) som författat skriften *Ägarstyrning utifrån ett kommunalt ändamål* menar att motiven kan se väldigt olika ut, delvis beroende på vilken typ av marknad som bolaget opererar på. Ett motiv kan vara att bolaget bär en tradition av att drivas i företagsform, som sedan gått i arv. Ett annat att företagsformen anses öka möjligheterna att aktivt uppfylla kommunvisionen. Något förkortat kan motiven kopplas till ekonomiska ideologiska, strategiska skäl (Gunnarsson 2003:18).

3.2.2 Kommunnytta eller affärsnytta - empiriska exempel

Författarna Jägsander/Eriksson har skrivit om ägarstyrning med praktisk förankring. I skriften ges en empiriskt härledd bild av kommuners formella/informella respektive direkta/indirekta möjligheter att utöva styrning av kommunala bolag inom olika sektorer. Som författarna också konstaterar är själva kärnan i all kommunal verksamhet att den skall tjäna kommuninvånarna och ligga i deras intressen. Trots denna grund går det ändå att finna skillnader mellan bolagens syften med avseende på ekonomiska och sociala mål (Jägsander 2001:32). Ett exempel kommer från Söderhamns kommun där representanter för kommunen ger en egen subjektiv bedömning av ändamålet med deras kommunägda bostadsbolag. Deras syfte med bostadsbolaget illustrerar de med en figur där det framgår att *kommunnyttan* är stor och *lönsamhetskravet* lågt. Detta indikerar ett väldigt tydligt bostadssocialt syfte. Ett annat exempel beskriver på motsvarande sätt förhållandena i Borlänge som visar på en jämn fördelning mellan kommunnytta och lönsamhetskrav. Noterbart är att de anser att denna fördelning gäller för alla bolag i kommunen. Här ser vi alltså en skillnad mellan ett bostadsbolag som drivs med ett tydligt kommunnyttigt syfte och ett bostadsbolag som drivs med ett tudelat ekonomiskt och socialt syfte. Södertälje som ett tredje exempel visar upp en betydligt mer differentierad bild (Jägsander 2001:34f). Slutsatserna man kan dra av dessa empiriska exempel är att syftet med bolagen kan variera mellan kommunnyttiga

och ekonomiska mål, åtminstone utifrån kommunrepresentanternas subjektiva bedömning.

3.2.3 Ägarens formella styrinstrument

Möjligheterna för kommunen att agera aktivt som ägare ges till stor del av de formella styrinstrumenten. Som vi nämnt innan utgör aktiebolagslagen och kommunallagen de legala restriktionerna och möjligheterna att styra bolagen. Aktiebolagslagen ställer krav på att en bolagsordning upprättas och att kommunen tillsätter en styrelse där det också måste se till att styrelse och VD sköter respektive uppgifter på ett acceptabelt sätt. Bolagsordningen antas på bolagsstämman där den för kommunen centrala punkten är ändamålsparagrafen. Där skrivs det in vilka verksamheter kommuner skall och får ägna sig åt.

De formella instrumenten är bolagsordningen och *ägardirektivet* vilka kan ses som direkta instrument medan styrelsens arbetsordning och VD-instruktion (enskilt direktiv till VD:n) mer kan sägas ingå i ägarens arsenal (Jägsander 2001:32).

I denna studie där vi ämnar undersöka kommunens styrning av de kommunala bostadsbolagen i syfte att förklara/förstå den rådande bostadssegregationen är *ägardirektivet* centralt. *Ägardirektivet* är ett skriftligt dokument som innehåller såväl sociala som ekonomiska mål. I *Ägardirektivet* anges de styrmässiga ramarna och politikernas övergripande intentioner för det kommande året. Det är sedan upp till det kommunala bostadsbolaget att implementera dessa mål. Även om kommunen också styr genom bolagsordning, kommunfullmäktiges budget samt anvisningar från kommunstyrelsen så är det huvudsakligen i *ägardirektiven* som de sociala målen anges, där bl.a. mål om minskad segregation återfinns (*Ägardirektiv, Förvaltnings AB Framtiden, 1992*). Noterbart är dock att *ägardirektivets* auktoritet inte föreskrivs i någon lag (Jägsander 2001:40).

I Göteborgs stad är de allmännyttiga bostadsbolagen organiserade inom koncernen Förvaltnings AB framtiden, som också utgör moderbolaget. Koncernen är i sin tur helägt av Göteborgs Stad (www.framtiden.se). Det är till koncernen som *ägardirektivet* förmedlas, varpå koncernen förmedlar detta vidare till bostadsbolagen. Två av de kommunala bostadsbolagen inom koncernen är AB Hjällbobostaden och Bostads AB Poseidon. Likt övriga bolag inom koncernen drivs dessa i aktiebolagsform.

Hjällbobostaden kom till 1999, med ett särskilt uppdrag att stärka och utveckla stadsdelen Hjällbo (www.hjallbobostaden.goteborg.se) medan Poseidon bildades i nuvarande form 1987 (www.poseidon.goteborg.se). Poseidon har tillskillnad från Hjällbo inte försetts med något speciellt uppdrag utöver det ansvar de har som allmännyttigt bostadsbolag. Vi har valt att studera dessa två bolag och deras verksamhet då de är centrala aktörer på Göteborgs bostadsmarknad; Hjällbobostaden i egenskap av sitt särskilda uppdrag och Poseidon i kraft av dess dominanta position på bostadsmarknaden. Vi vill här poängtera att våra val av bostadsbolag inte utesluter att andra allmännyttiga bostadsbolag hade kunnat väljas med liknande motivering. Hur vi mer specifikt har studerat dessa bolag, klargörs i tillvägagångssättavsnittet.

3.2.4 Det tudelade bolaget

Som beskrivits innan befinner sig det kommunala bostadsbolaget med ena benet i en politisk organisation och med det andra benet på en öppen marknad. Detta är en relation med kommunen som ägare och bostadsbolaget som implementerare. I kraft av ägardirektiv utövar de folkvalda politikerna styrning av de kommunala bostadsbolagen. Det åligger sedan tjänstemännen i dessa bolag att uppfylla de övergripande målen på den konkurrensutsatta bostadsmarknaden. Bostaden är alltså på samma gång en välfärdsvara som en marknadsvara vilket gör den unik i sitt slag. Denna "egenhet" som präglar bostaden aktualiserar intresset av att undersöka möjligheterna att bedriva välfärdspolitik i bolagsform. I denna diskurs är det själva *styrningen* av bolagen som denna studie fokuserar på, vilket även nämns i vårt syfte.

I motsats till relationen mellan kommunledningen och förvaltningen där styrningen sker *direkt*, i form av politiker och tjänstemän som har möjlighet att ingripa i förvaltningens löpande arbete eller i det operativa beslutsfattandet är styrningen mellan kommunen och bolagen *indirekt* då den upprätthålls i form av juridiskt bindande avtal/dokument (Jägsander 2001:41).

Sven-Olof Collin (2001) har i sin bok: *Ägarstrategier för kommunala aktiebolag* tagit ett helhetsperspektiv på vilka möjligheter kommunen som ägare har att styra de kommunala aktiebolagen. Collin menar att det är många faktorer som påverkar bolagens handlande. Vilken lagstiftning som bolagen lyder under och givetvis hur den personal och företagsledning som finns inom bolagen agerar har betydelse för vad bolagens

verksamhet åstadkommer. Hur väl kommunen i sin ägarställning styr bolagen genom ägardirektivet utgör också en viktig del i utfallet vilket är det perspektiv vi kommer att teoretisera kring nedan.

Collin menar att kommunen har en stor uppsättning styrmekanismer som kan utnyttjas utifrån en medveten ägarstrategi. Organisationsform, styrelse, revisorer och teknologi är alla faktorer som kommunen på lång sikt kan påverka. I vår studie kommer vi att fokusera på det huvudsakliga formella styrinstrumentet för bostadsbolagen vilket vi tidigare förklarat landar i ägardirektivet. Skälen till att vi studerar styrningen med hjälp av ägardirektiv framgår av tidigare resonemang.

3.3 Idealtyper som hjälpmedel

En distinktion mellan olika perspektiv kan göras utifrån idealtyper. En idealtyp är varken något statistiskt genomsnitt eller en sammansatt syntes av olika egenskaper hos ett objekt. Den är snarare en teoretiskt skapad modell som används för att renodla och tydliggöra vissa fenomen hos en social företeelse. En idealtyp kommer alltså i viss mån alltid att avvika från den empiriska verkligheten men den fyller en viktig pedagogisk funktion som ett redskap för att visa på och underlätta förståelsen för något som är fundamentalt. Idealtyper är heller inte för evigt givna utan revideras allteftersom forskningen gör nya upptäckter (Sjöstrand 1987:70).

Sven-olof Collin (2001:18f) har i studier av kommunala aktiebolag definierat *ägarstrategier* i form av idealtyper. Ägarstrategier beskrivs av författaren vara den uppsättning styrmekanismer som ägaren skapar för att realisera avsikterna med bolaget. Idealtyperna som är tre till antalet konkretiserar ägarens avsikter och benämns *privatisering*, *konkurrenskraft* och *rationalisering*. *Privatisering* handlar i detta fallet om i vilken mån kommunen väljer att anamma affärsmässiga styrmekanismer, vanligen genom kapitalet, vilket ger bolagsledningen stort handlingsutrymme och gör kommunen relativt mindre inflytande. *Konkurrenskraft* syftar här på användandet av styrmekanismer som inte har samma fokus på kapitalet som privatiseringsstrategin men tillräckligt för att ge bolaget möjlighet att hävda sig på marknaden. Med *rationalisering* menas ett användande av styrmekanismer som mestadels återfinns inom den kommunala sfären men med små avvikelser i styrningen i förhoppning om att minimera kostnader eller höja produktiviteten. Vidare har författaren lyft upp ett antal

variabler som alla kan tänkas påverka bolagets verksamhet i en viss riktning. Alla dessa variabler har sedan jämförts mot de tre idealtyperna. Låt oss exemplifiera. Variabeln riskkapital bedöms enligt Collin vara *väsentligt* inom privatiseringsperspektivet, *medium* under konkurrenskraftperspektivet och *oväsentligt* under rationaliseringsperspektivet. Dessa bedömningar gör det sedan möjligt att göra jämförelser mellan kommunala aktiebolag, och/eller mellan privata och kommunala aktiebolag (Collin 2001:24).

3.4 Motivering till analyschema

Utifrån Collins idealtyper med några av dess tillhörande variabler har vi utformat ett analysverktyg. Genom att måla upp två motstående perspektiv, där det ena syftar till att vinstmaximera och det andra till att maximera nyttan för kommunmedlemmarna ges en teoretiskt härledd bild av de kommunala bostadsbolagens situation. Bilden är tänkt att visa på fundamentala skillnader perspektiven emellan. Vi menar att en organisation som drivs med vinstmaximering som huvudsakligt syfte har få incitament att åta sig sociala mål, såsom motverkandet av bostadssegregation. Detta står i kontrast till organisationer som är tänkta att verka för alla medborgare. Där läggs mindre fokus på att generera avkastning och starkare fokus på att uppnå sociala mål.

I nedanstående stycken följer en diskussion om vilka insatser/variabler som vi anser påverkar bostadssegregation i negativ respektive positiv riktning. Med diskussionen som grund presenterar vi sedan i avsnittet efter, vårt konstruerade analysverktyg som utgörs av två idealtyper. Till skillnad från Collins (2001:24) idealtyper som är tre till antalet använder vi oss av s.k. dikotomier. Dessa idealtyper kommer sedan att användas för att sortera den information vi hittar i ägardirektiven från respektive bolag, vilket noggrannare kommer att förklaras i avsnittet *tillvägagångssätt*.

Den vänstra idealtypen benämner vi *Segrationsmotverkande* och precis som namnet antyder representerar den mål, beslut och handlingar som vi anser syftar till att motverka segregation. Den högra idealtypen benämner vi *Segregationsskapande/Segrationsbevarande* och innehåller två begrepp med anledning av att bolagens agerande *dels* kan bevara segregation och *dels* aktivt skapa segregation. Ett bevarande kan bero på avsaknad av segrationsmotverkande mål, alternativt att målen är tunna eller underordnade andra sorters mål. Vidare bevaras segregationen av ickebeslut, dvs. att problem eller frågor ignoreras. Ett aktivt skapande

av segregation är direkt kopplade till bostadsbolagens faktiska beslut och handlingar på bostadsmarknaden.

De övergripande målen för den vänstra idealtypen har vi benämnt *minskad segregation alternativt ökad integration*. Här kommer vi att lyfta fram de övergripande mål som framgår uttryckligen tjäna till att minska segregation alternativt öka integration. Vi kommer även söka finna prioriterade mål som går att koppla till minskad segregation alternativt ökad segregation även om dessa ordval inte används i årsredovisningen. Följande variabel benämner vi: *Ekonomiska stöd till hushållen och det* tänkas vara hyresrabatter eller att arbetstillfällen skapas. Vi menar att nämnda stöd kan ha positiv effekt på bostadssegregation. Mer pengar i plånboken ger möjlighet att i större grad styra sin egen boendesituation. Tveksamma fall av ekonomiskt stöd kommer bli föremål för saklig argumentation. Nästa variabel vi har valt att använda oss av benämner vi *intern och extern chefsrekrytering*. Med *intern* avses rekrytering från en offentlig organisation. Med *extern* avses rekrytering från en privat organisation. Collin (2001:20) menar att i den privata sfären är extern chefsrekrytering mer vanligt förekommande då företaget befinner sig på en konkurrerande marknad vilket ställer krav på strategiska förändringar och differentiering. Han menar också att risken att felrekrytera vid extern rekrytering blir högre då urvalet är stort och kunskapen om de rekryterade är mindre än vid intern rekrytering. Här menar vi att chefer som rekryteras från näringslivet, har en bakgrund av att i huvudsak öka aktievärdet för företaget. I motsats till det offentliga har de heller inte erfarenhet av krav på att uppfylla sociala mål, såsom minskad segregation. Offentliga organisationer å andra sidan föredrar i regel lågt risktagande och stabilitet vilket ofta leder till intern rekrytering. Vi argumenterar här för att chefer med bakgrund inom den offentliga sektorn har erfarenhet av att jobba mot välfärdspolitiska mål, och har därför ett i grunden tydligare allmännyttigt fokus för ögonen. Att rekrytera internt anser vi vittna om ett ansvarstagande för sociala frågor och kommer därför också öka möjligheterna för att minska bostadssegregation.

Vidare följer variabeln *vinstkrav* där uppdelningen torde vara tydlig att utläsa, då vinstkrav antingen förekommer eller ej. Collin (2001:19) lyfter fram att ägare till privata företag tenderar att uttala tydliga vinstkrav tillskillnad från offentliga verksamheter som präglas av en målsättning där ett nollresultat är tillräckligt. Verksamheten är alltså det primära inom den offentliga sfären. Vi menar här att vinstkrav är svårförenligt med ett

övergripande mål om att minska bostadssegregation. Insatser för att motverka bostadssegregation tar betydande personella och ekonomiska resurser i anspråk, vilket med sannolikhet skulle skapa en målkonflikt. Ett tydligt mål om vinstkrav skulle alltså förpassa mål om minskad bostadssegregation i skymundan. Den sista variabeln benämner vi *Bonus* och kan likt vinstkrav bara generera två utfall, ja eller nej. Collin (2001:21) menar att bonus är en form av belöningsystem som omvandlar ägarens avsikter i kronor och ören. Detta gör det till ett välanvänt styrningsredskap inom näringslivet vilket har incitamentsfunktionen som grund. Inom det offentliga praktiserar istället en fast kompensation. Bonussystem tar alltså fasta på vissa ekonomiska mål varpå någon form av belöning utgår efter hur väl dessa mål har uppfyllts. Vi menar att bonussystem likt vinstkrav är svårförenligt med mål om att motverka bostadssegregation och skulle i sådana fall indikera ett otydligt socialt ansvarstagande. I teorin kan man dock tänka sig att bonus skulle kunna utgå efter hur väl man uppfyllt mål om minskad bostadssegregation. I figur 2 nedan presenteras vårt analyschema.

3.4.1 Analysschema

Figur 2. (Det Segregationsmotverkande perspektivet och det Segregationsskapande/Segregationsbevarande perspektivet framställda som idealtyper)

	Segregationsmotverkande	Segregationsskapande/ Segregationsbevarande
Övergripande mål	Minskad segregation alt. Ökad integration	Andra mål
Ekonomiska stöd till hushållen	Ja	Nej
Vinstkrav	Nej	Ja
Kriterier för Rekrytering av VD	Intern	Extern
Bonus	Nej	Ja

Efter denna genomgång av vårt analyschema följer vår specificerade frågeställning nedan.

4. Frågeställning

För att nå fram till uppsatsens syfte är följande frågeställning vägledande för vår studie:

Vilken av de två idealtyperna; den Segregationsmotverkande och den Segregationsskapande/Segregationsbevarande överrensstämmer AB Hjällbobostaden respektive Bostads AB Poseidon bäst med?

4.1 Avgränsningar

Då vi innan denna sektion beskrivit vårt forskningsproblem och syfte har läsaren redan fått ta del av centrala avgränsningar. Nedan följer dock några ytterligare, för studiens syfte, nödvändiga insnävningar. Som vi redogjort för i vår problemformulering präglas Göteborgsregionen av en utbredd etnisk boendesegregation. Vi har i anslutning till detta avgränsat oss till Göteborgs stad med tanke på den tilldelade tidsramen. Vidare, vilket framgår av frågeställningen, har vi valt att studera AB Hjällbobostaden respektive Bostads AB Poseidon. Anledningen till att vi valt just två bolag beror på att en studie av fler än två bolag skulle riskera att landa utanför vår tilldelade tidsram. Valen av bolag menar vi är mindre viktigt, då alla bolag styrs av samma ägardirektiv. Trots att vi alltså bara studerar två bolag menar vi att detta ändå kommer att ge en nyanserad bild av de allmännyttiga bostadsbolagen.

5. Tillvägagångssätt

Nedan följer en beskrivning av det tillvägagångssätt som vi ansett varit mest lämpat i vår strävan efter att uppfylla uppsatsens syfte och besvara vår frågeställning.

Efter att ha genomgått kommunfullmäktigeprotokoll och budgetar för Göteborgs stad från 1980-talet fram tills idag kunde vi konstatera att målet om att vända segregation till integration inte är någon ny målsättning. Målet om att minska segregationen i Göteborg har uttalats såväl i 1980-talets budgetar och protokoll som i nyligen daterade budgetar och protokoll. Att blanda upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och prisbilder har de senaste decennierna varit den dominerande strategin i syfte att motverka boendesegregation. I linje med detta har insatser för att stärka hyresgästernas boendeinflytande och möjlighet att påverka sin egen välfärd, framhållits som viktiga. Möjligheterna att genomföra dessa insatser är genom de kommunala bostadsbolagen,

eller snarare styrningen av dem. Detta gör det relevant att dels undersöka ägardirektivet och dem mål som där fastställs samt de för studien valda bolagens årsredovisningar.

5.1 Material

De dokument vi valt att fokusera på är alltså ägardirektivet till bolagen samt bolagens årsredovisningar. Som tidigare nämnts är det i ägardirektivet som Göteborgs stad fastställt vilka övergripande mål som de bolag som ingår i koncernen Förvaltnings AB Framtiden skall arbeta efter i sin fortlöpande verksamhet.

I Årsredovisningarna återfinns förutom en ekonomisk redogörelse också en verksamhetsberättelse som i text redogör för vad bolaget arbetat med det gångna verksamhetsåret. Årsredovisningarna har dels en utvärderande funktion och dels fungerar de som ett kvitto på vilka insatser som faktiskt har gjorts inom bolaget. Detta är alltså det huvudsakliga dokument som speglar vilka åtgärder som har gjorts i arbetet med att minska bostadssegregationen. Av dessa har vi valt att granska årsredovisningar för åren 1999, 2002, 2004, 2007 samt 2009. Detta tidsspann och antalet studerade år anser vi vara en lämplig avgränsning med tanke på uppsatsens tilldelade tidsram. Andra år inom denna tidsperiod hade givetvis också kunnat väljas utifrån ovanstående resonemang. Vår avsikt med att studera årsredovisningar för ett antal år är inte att visa på en förändring av styrningen av de kommunala bolagen utan istället att ge en samlad bild.

5.2 Kvalitativ textanalys med hjälp av idealtyper

Förutom genom våra idealtyper har vi valt att angripa vår empiri med hjälp av en *kvalitativ textanalys*. Allt som oftast görs en distinktion mellan kvantitativ och kvalitativ textanalys. Den förstnämnda avser ett tillvägagångssätt där den insamlade empirin kvantifieras, alltså att räkna ord eller på annat sätt mäta förekomsten av vissa företeelser i texter (Bergström 2000:44). Detta har vi dock ingen ambition att göra då denna metod inte är kompatibel med våra idealtyper. Istället har vi förhoppningen att vi i användningen av en kvalitativ textanalys på ett enkelt sätt kommer kunna strukturera upp texten och belysa det mest essentiella innehållet i våra för studien valda dokument. Genom att noggrant arbeta igenom en text kommer även det som vid första anblick ses som dolt fram. Detta är bland mycket annat styrkan i en kvalitativ textanalys (Esaiasson 2003:233). Vår bearbetning av de texter vi samlar in kommer på ett systematiskt sätt

Extern validitet syftar till om de resultat vi som forskare kommer fram till är generaliseringsbara. Kan vi överföra våra resultat till en större population (Esaiasson 2003:171)? När man som forskare väljer ett område att studera är det inte helt ovanligt att intressera sig för forskning som ligger i anslutning. Ofta har forskare andra ambitioner än att eftersträva total generaliseringsbarhet. Därför sker våra val av forskningsområde ofta på bekostnad av extern validitet (Esaiasson 2003:172). Vår insamlade empiri är kopplad till ett konkret fall, där vi studerat två av Göteborgs bostadsbolag. Därför är det svårt att uttala sig om huruvida våra redovisade resultat kommer att vara möjliga att applicera på andra kommunalägda bolag såväl i Göteborg som i resterande delar av landet. Möjligen kan våra resultat överföras på övriga kommunalägda bostadsbolag i Göteborg då de styrs av samma ägardirektiv.

5.4 Källkritik

När vi som forskare skriver uppsats är det viktigt att vi innehar en kritisk hållning till de källor vi väljer att använda. En första bedömning av våra källor har gjorts med avseende på *"avståndet mellan berättare och berättelse"* (Esaiasson 2003:309), med andra ord primär- och sekundärkällor.

Primärkällor är material som inte är bearbetat av någon annan än författaren själv. Detta gör primärkällor mer tillförlitliga än sekundärkällor. Sekundärkällor kan innehålla tolkningar och färgningar vilket visar på en brist i trovärdighet i jämförelse med primärkällor. I vår studie har vi både använt oss av dokument och böcker som kan klassas som primärkällor och böcker som kan beskrivas som sekundärkällor. De årsredovisningar och det ägardirektiv som vi granskat är hämtade direkt från bolagen och deras ägare genom deras hemsidor och kan enligt oss då tillskrivas som tillförlitliga primärkällor. De andrahandskällor i form av böcker som vi valt att använda är i allra högsta grad tillförlitliga eftersom deras syfte inte på något betydande sätt avviker från det syfte som vi använder dem till (Esaiasson 2003:309f).

6. Resultat

Kapitlet är uppbyggt på ett sådant sätt att vi först beskriver de mål som fastslås i ägardirektivet till Förvaltnings AB Framtiden, och senare analyserar vi ägardirektivet i

sin helhet. Som tidigare nämnts förmedlas ägardirektivet till koncernen som i sin tur förmedlar detta till dotterbolagen. De mål från ägardirektivet som vi väljer ta med är de som vi anser har med de institutionsgenererade flyttningarna att göra, vilket är en utav flera processer som leder till boendesegregation. Senare under den andra delen analyseras och förs resonemang kring de årsredovisningar vi valt att undersöka.

Ägardirektivet

I det aktuella ägardirektivet för Göteborgs stad som fastställdes 1992 stipuleras att: "... bolaget skall främja integration och motverka diskriminering". Någon definition av vad författarna menar med integration framgår inte av ägardirektivet, men enligt vår tolkning borde det innefatta många av de övriga aspekter som tas upp i dokumentet. Denna tolkning baseras till viss del på det som framgår av målen i budgetdokument från exempelvis Göteborgs stads budget 2009. Där nämns att kommunen har som framtidsvision att ha skapat ett samhälle "... med rättvisa och solidaritet samt vänt segregation till integration" (Göteborgs stads budget 2009).

De mål vi tidigare nämnde utifrån ägardirektivet är också att bolaget ska bereda individen "inflytande över sin bostad och dess närmaste omgivning" och "stärkt egenförsörjning och ökad välfärd...". Vidare fastställs hur bostadsbolagen skall möta en vidare grupps intressen och ge möjligheten till ett differentierat utbud av boendetyper, där alla är av god kvalitet. (Ägardirektiv, Förvaltnings AB Framtiden, 1992).

Parallellt med de sociala målen, skall Förvaltnings AB Framtidens dotterbolag arbeta efter ekonomiska mål och miljömål. Bland dessa nämns att bolagen skall arbeta för en stabil ekonomisk tillväxt, med en tillfredställande soliditet för att trygga en ekonomisk buffert som möjliggör ett långsiktigt agerande. Bolagen skall dessutom arbeta för minsta möjliga miljöpåverkan vid nyproduktion, ombyggnation och fortsatt förvaltning av rådande fastighetsbestånd (Ägardirektiv, Förvaltnings AB Framtiden, 1992).

Ägardirektivet för Förvaltnings AB Framtiden har inte reviderats sedan 1992. Detta anser vi vara anmärkningsvärt ur styrningssynpunkt. Vi menar att kommunen bör inventera ägardirektivet oftare för att på så sätt mer aktivt kunna förmedla sina avsikter med bolagen. Å andra sidan har det sedan 1992 varit få maktskiftet inom den lokala politiken i Göteborg. Självklart bör ägardirektivet vara av övergripande art men när ägardirektivet stipulerar att "... bolaget skall **främja** integration..." indikerar det faktiskt

inte ett särskilt ansvar jämfört med privata aktörer. Till kommunens fördel kan konstateras att förmedlingen av målen fungerar, då bolagens egna mål och insatser stämmer väl överrens med ägardirektivets.

Analys av årsredovisningarna

Vi har valt att dela upp materialet i de kategorier som presenterades i analysverktyget i teoridelen för att underlätta för läsaren. Analyser av årsredovisningarna sker löpande under varje kategori.

Övergripande mål

Bostads AB Poseidon

Poseidon beskriver i sina årsredovisningar hur de arbetar fortlöpande för att bidra till ökad integration och till en positiv social utveckling. Poseidon arbetar bland annat efter en uthyrningspolicy som:

"... säkerställer att alla bostadssökande har likvärdiga förutsättningar för att få en bostad, oavsett härkomst, bakgrund, inkomstslag eller andra omständigheter"
(Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 2009:15).

En central del i Poseidons arbete att främja integration är att bistå med varierande upplåtelseformer. Genom att hyressättningen sker på basis av lägenhetens geografiska läge och tekniska kvalitéer kan Poseidon erbjuda lägenheter i olika storlekar, standard och prisläge.

Även inom organisationen verkar Poseidon för ökad mångfald. Poseidon försöker vid nyanställningar återspegla Göteborgs differentierade befolkningssammansättning och på så sätt ta till vara på den potential ett mångkulturellt samhälle kan ge.

Vidare praktiserar Poseidon i samarbete med ett antal andra kommunala bostadsföretag ett internt omflyttningssystem. Detta system gynnar de som bott hos Poseidon en längre tid, och tanken är att stimulera omflyttningar inom det fastighetsbestånd som är anslutet till systemet. Ambitionen är att denna möjlighet skall bidra till att minska känslan av "inlåsning" till ett område samtidigt som att det syftar till att skapa goda kundrelationer. Med systemets upprättade regelverk skall även olika typer av segregation motverkas (Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 2007:16).

Poseidon arbetar efter både ekonomiska och kvalitativa mål. De beskriver att en god ekonomisk hälsa är en grundläggande förutsättning för deras verksamhet. De kvalitativa målen som Poseidon mest fokuserar på är kundnöjdhet, personalnöjdhet och miljö. Just miljö och kundnöjdhet tolkar vi som de kvalitativa mål som är mest centrala i Poseidons arbete. Bland annat uttrycker Poseidon att ett av deras viktigaste mål är att:

"Uppfattas som det bästa och mest personliga bostadsalternativet i Göteborg"
(Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 2009:3).

Och miljöarbetet påvisas som en huvudstrategi för Poseidon genom att de:

"... eftersträvar minsta möjliga miljöpåverkan inom alla verksamhetsgrenar; byggande, förvaltning, administration och boende" (Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 1999:29).

Vi kan här konstatera att Poseidon har övergripande mål som faller under båda idealtyperna. Som andra mål nämns exempelvis miljömål, vilket vi anser de gjort i syfte att differentiera sig gentemot sina konkurrenter. Exempelvis anges i 2009 års årsredovisning att de har som ett av deras viktigaste mål att de skall *"Uppfattas som det bästa och mest personliga bostadsalternativet i Göteborg."*

Vi anser dock att tyngdpunkten av deras övergripande mål ligger på att minska segregationen, då de enligt årsredovisningarna på flera ställen uttrycker ambitionen att blanda upplåtelseformer i integrationssyfte. Kort uttrycks det såhär i en av årsredovisningarna:

"Varierande upplåtelseformer är ett viktigt led i arbetet med att utveckla bostadsområden och bidra till ökad integration" (Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 2009:15).

Vårt ställningstagande styrks också av följande citat:

"Den sociala dimensionen, som utgör grunden i vårt uppdrag och som handlar om att bidra till ett bättre och mindre segregerat Göteborg för alla göteborgare" (Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 2009:5). Därmed hänför vi Poseidons övergripande mål till den Segregationsmotverkande idealtypen.

AB Hjällbobostaden

Hjällbobostadens övergripande mål är tydligt präglade av deras utökade uppdrag. Bolaget kom till i syfte att förstärka den problemfyllda stadsdelen Hjällbo. Av årsredovisningarna nämns uttryckligen insatser för att åstadkomma integration och minska segregation. Exempel på detta är en handlingsplan som uppkommit genom samtal med de boende kring temat integration (Årsredovisning, Hjällbobostaden AB 2009:14).

Vidare nämns också, i likhet med Bostads AB Poseidon, det interna omflyttningssystemet som Hjällbobostaden är anslutna till. Förtur ges till hyresgäster i Hjällbobostaden till de lägenheter som är anslutna till systemet, där återfinns lägenheter som förvaltas av såväl Familjebostäder som Bostads AB Poseidon, vilket ger boende hos Hjällbobostaden möjligheten att flytta till områden som passar hushållens geografiska preferenser (Årsredovisning, Hjällbobostaden AB 2007:10).

De mål som vi kan härleda till *Andra mål* är få till antalet men ett exempel är:

”Arbetet med att förstärka varumärket Hjällbobostaden är viktigt för att utveckla positionen på marknaden” (Årsredovisning, Hjällbobostaden AB 2002:2).

Vi kan i anslutning till de övergripande målbeskrivningarna konstatera att deras verksamhet i på ett tydligt sätt präglas av deras utökade uppdrag, och tyngden läggs på insatser som bidrar till, eller på andra sätt främjar integration. Därmed hänför vi Hjällbobostadens övergripande mål till den Segregationsmotverkande idealtypen

Ekonomiska stöd till hushållen

Bostads AB Poseidon

Nedanstående resonemang visar på de sätt Bostads AB Poseidon underlättar den ekonomiska situationen för de som bor i deras bostäder. Det citat som visas nedan uttrycker att Poseidon avser att skapa mötesplatser såsom planteringshelger och utflykter i syfte att stimulera de processer som överbryggat avståndet mellan generationer och kulturer (Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 2007:15).

Av vårt material framgår att Poseidon ger:

"... rabatterbudanden på olika typer av evenemang samt sommarjobb och sommarläger för barn och ungdomar" (Årsredovisning, Bostads AB Poseidon 2007:15).

Dessa insatser anser de syfta till att bl.a. överbrygga kulturer, vilket vi tolkar som en insats som görs i syfte att motverka segregation. Under kategorin *ekonomiska stöd till hushållen* hänför vi Poseidon till den Segregationsmotverkande idealtypen

AB Hjällbobostaden

Med anledning av Hjällbobostadens utökade uppdrag har bolaget vidtagit åtgärder för att stärka stadsdelen. Till skillnad från många andra bostadsbolag arbetar Hjällbobostaden aktivt med att förbättra hyresgästernas egenförsörjning. Detta sker bland annat genom att de ordnar arbeten för deras hyresgäster i eller utanför Hjällbo. (Årsredovisning, Hjällbobostaden AB 2002:7). De gör också specifika insatser för de unga i Hjällbo som också är en del i Hjällbobostadens utökade uppdrag, vilket framgår av följande citat:

"Ungdomar mellan 15 och 18 år erbjuds arbete i stadsdelen under sommaren. De ska hålla rent och snyggt samt förebygga skadegörelse och klotter" (Årsredovisning, Hjällbobostaden AB 2004:5).

Med bakgrund av ovanstående resonemang kan vi konstatera att ekonomiskt stöd ges i olika former och därmed hänför vi Hjällbo till den Segregationsmotverkande idealtypen

Kriterier för rekrytering av VD

Bostads AB Poseidon/AB Hjällbobostaden

Den 1 augusti 2005 tillträdde Anders Söderman som ny verkställande direktör för Bostads AB Poseidon. Hans tidigare befattning var inom organisationen, där han hade ansvar för Poseidons affärsutveckling. Anders Söderström rekryterades med anledning av dels hans tidigare erfarenhet inom bolaget och dels på grund av hans

kunskaper om de processer som syftar till att stärka och utveckla stadens stadsdelar (Pressmeddelande, Bostads AB Poseidon 2005).

Även AB Hjällbobostaden rekryterade en ny verkställande direktör 2005. Den 1 november inledde Bettina Öster Tunberg sin tjänst efter att ha innehaft befattningen som distriktschef på Hisingen för Bostads AB Poseidon. Enligt dåvarande koncernchef rekryterades hon dels med anledning av hennes goda ledaregenskaper och dels på grund av hennes tidigare erfarenheter inom koncernen (Pressmeddelande, Hjällbobostaden AB 2005).

Vi kan utifrån materialet konstatera att både Poseidon och Hjällbobostaden 2005 gjorde en *intern* rekrytering av ny VD. Detta ligger helt i linje med hur Collin (2001:20) utifrån ett idealtypiskt perspektiv framställer den kommunala hållningen. Han menar vidare att offentliga bolag i stor utsträckning söker minimera risker vilket också kan sägas vara överförbart till rekrytering. Givetvis kan andra kriterier som är mer kopplade till den specifika verksamheten också ligga till grund för intern rekrytering. Exempelvis att internrekryterade är bekanta med arbetsordningen, organisationens värdegrund etc. Under denna kategori hänförs därmed både Poseidon och Hjällbobostaden till den Segregationsmotverkande idealtypen.

Vinstkrav

Bostads AB Poseidon/ AB Hjällbobostaden

Utifrån vårt material förekommer inga vinstkrav för vare sig Poseidon eller Hjällbo. Detta stödjer också Collins (2001:19) resonemang om en offentlig hållning som ser verksamheten som överordnat genererandet av vinst. Utifrån denna kategori kan Poseidon och Hjällbobostaden inte anses skapa eller bevara segregation. Därmed faller båda bolagen under den segregationsmotverkande idealtypen.

Bonus

Bostads AB Poseidon/ AB Hjällbobostaden

Utifrån materialet kan vi konstatera att varken Poseidon eller Hjällbo arbetar med *bonussystem*. Precis som Collin (2001:21) argumenterar för utifrån hans idealtyper använder sig ägarna inte av bonussystem som incitament utan istället utgår en fast lön.

Även under denna kategori faller alltså båda bolagen under den segregationsmotverkande idealtypen.

Figur 2. (Det Segregationsmotverkande perspektivet och det Segregationsskapande/Segregationsbevarande perspektivet framställda som idealtyper)

	Segregationsmotverkande	Segregationsskapande/ Segregationsbevarande
Övergripande mål	Minskad segregation alt. Ökad integration	Andra mål
Ekonomiska stöd till hushållen	Ja	Nej
Vinstkrav	Nej	Ja
Kriterier för Rekrytering av VD	Intern	Extern
Bonusar	Nej	Ja

Om vi utifrån våra idealtyper sammanställer det analyserade materialet i detta avsnitt kan vi konstatera att båda bolagen på alla punkter, dvs. under samtliga kategorier går att hänföra till idealtypen *Segregationsmotverkande*. Därmed anser vi att vår frågeställning är besvarad, vilken lyder: *Vilken av de två idealtyperna; den Segregationsmotverkande och den Segregationsskapande/Segregationsbevarande överrensstämmer AB Hjällbobostaden respektive Bostads AB Poseidon bäst med?*

7. Slutsatser och avslutande reflektioner

Varför kvarstår och de facto ökar den etniska bostadssegregationen i Göteborgs stad trots den ständigt aktuella och politiskt uttalade problemsituationen? Detta tillstånd på bostadsmarknaden har hos oss väckt en nyfikenhet, vilken ligger till grund för vår uppsats. Vidare, att bostadssegregationen behandlas politiskt kan sägas betyda att den också uppfattas som ett problem. Detta faktum har naturligtvis gjort det än mer intressant för oss som studenter inom offentlig förvaltning att söka finna svar på en av dess orsaker.

De ambitioner som härvid tog form kan sägas gestaltas i vår syftesformulering, som lyder: *Syftet med denna uppsats är undersöka huruvida kommunens styrning av de allmännyttiga bostadsbolagen kan bidra till att förklara den rådande bostadssegregationen i Göteborgs stad.*

Åtminstone, utifrån studiens resultat kan vi nu hävda att kommunens styrning av de allmännyttiga bostadsbolagen Bostads AB Poseidon och AB Hjällbobostaden inte har haft påverkan på de institutionsgenererade flyttningarna i Göteborgs stad under den undersökta tidsperioden.

Det är naturligtvis inte möjligt på det utrymme som här ställts till förfogande ge en i alla avseenden uttömmande genomgång av vilka orsaker som kan påverka de institutionsgenererade flyttningarna, men vår studie förklarar en liten del. Det faktum att forskningen är knapp vad gäller ägarstyrning av kommunala bolag, än mer i koppling till bostadssegregation, innebär också att vår studie förhoppningsvis kan lämna ett litet bidrag.

Efter genomförd studie står det för oss klart att en utökad förståelse för ägarstyrningen av bolagen kan bringas genom att inkludera bolagsstyrelsens storlek och sammansättning, bolagsordningen, företagspolicyn och kommunstyrelsens roll. Detta är också möjligt utan att falla utanför ägarstyrningens forskningsfält.

Ovanstående insikter ger fog för kritik till våra idealtyper. Vi hade utan större bekymmer haft möjlighet att exempelvis intervjua de verkställande direktörerna, i syfte att ta reda på motiven till varför de rekryterats till bolaget. Med fördel hade också ytterligare kategorier kunna adderats till modellen, vilket visserligen hade medfört att vi även här hade behövt samla in material utanför årsredovisningarnas ramar men utan att studien skulle hamnat utanför den tilldelade tidsramen. Detta hade sannolikt genererat en vidgad och därmed mer nyanserad bild av kommunens möjligheter att utöva sin ägarroll. Sammanfattningsvis kan dessa kompletterande förslag ligga till grund för framtida forskningsstudier avseende ägarstyrning inom kommunal verksamhet och i synnerhet i koppling till bostadssegregation.

8. Käll- och Litteraturförteckning

Tryckta källor

Andersson, Eva & Magnusson Turner, Lena (red.) (2001). *Den delade staden: segregation och etnicitet i stadsbygden*. Umeå: Boréa

Andersson, Roger, Bråmås, Åsa & Hogdal, Jon (2010). *Fattiga och rika - segregerad stad: flyttningar och segregationens dynamik i Göteborg 1990-2006*. Göteborg: Göteborgs stad

Bengtsson, Bo (1995). *Organisationerna och bostadspolitiken i Sverige - ett avvikande fall?* Gävle: Institutet för bostadsforskning

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur

Borevi, Karin (2001) *Bostadspolitiken och frågan om boendesegregation*, i Lindbom, Anders (red.) (2001). *Den nya bostadspolitiken*. Umeå: Boréa

Bruzelius, Lars H. & Skärvad, Per-Hugo (2004). *Integrerad organisationslära*. 9., helt rev. uppl. Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2008). *Social research methods*. 3. ed. Oxford: Oxford University Press

Collin, Sven-Olof (2001). *Ägarstrategier för kommunens aktiebolag: en studie av praxis 2000*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.

Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas (2006). *Uppsatshandbok: hur du lyckas med din uppsats*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Esaiasson, Peter (2003). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 2., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Lind, Hans (2001) *De allmännyttiga bostadsföretagen*, i Lindbom, Anders (red.) (2001). *Den nya bostadspolitiken*. Umeå: Boréa

Lindbom, Anders (2001) *Bostadspolitiskt systemskifte*, i Lindbom, Anders (red.) (2001). *Den nya bostadspolitiken*. Umeå: Boréa

Mallin, Christine A. (2010). *Corporate Governance*. Third Edition Oxford: Oxford University Press

Molina, Irene (2001). *Den rasifierade staden*, i Andersson, Eva & Magnusson Turner, Lena (red.) (2001). *Den delade staden: segregation och etnicitet i stadsbygden*. Umeå: Boréa

Persson, Thomas (2001) *Sektorn som försvann!*, i Lindbom, Anders (red.) (2001). *Den nya bostadspolitiken*. Umeå: Boréa

Sjöstrand, Sven-Erik (1987). *Organisationsteori*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur

Strömberg, Thord (2001) *Bostadspolitik – en historisk parentes*, i Lindbom, Anders (red.) (2001). *Den nya bostadspolitiken*. Umeå: Boréa

Offentligt tryck

Kommundemokratikommittén (2001). *Att vara med på riktigt: demokratiutveckling i kommuner och landsting*. Bilagor. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Tillgänglig på Internet:
http://justitie.regeringen.se/propositionermm/sou/pdf/sou2001_48c.pdf (avläst: 23/12 -2010)

Bostadssociala utredningen (1946). Slutbetänkande. D. 1, *Allmänna riktlinjer för den framtida bostadspolitiken. Förslag till låne- och bidragsformer*. Stockholm:

Tillgänglig på Internet:

<http://www.jstor.org/pss/3438258> (Avläst 16/12 - 2010)

Nyttan med allmännyttan [Elektronisk resurs] : *utvecklingen av de allmännyttiga bostadsföretagens roll och ansvar*. (2008). Karlskrona: Boverket

Tillgänglig på Internet:

<http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2008/Allmannyttan.pdf>

(Avläst: 16/12 - 2010)

Gunnarsson, Per Ola & Stureson, Jan (2003). *Ägarstyrning utifrån ett kommunalt ändamål*. 1. uppl. Stockholm: Svenska kommunförb.

Tillgänglig på Internet:

http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc34255_1.pdf

(avläst: 4/1-11)

Jägsander, Conny & Eriksson, Per-Axel (2001). *Ägarstyrning i praktiken: erfarenheter från några kommuner*. 1. uppl. Stockholm: Svenska kommunförbundet

Tillgänglig på Internet:

http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc27447_1.pdf

(Avläst: 4/1-11)

Lagar

Kommunallag (1991). Stockholm (SFS 1991:900)

Aktiebolagslagen (2005). Stockholm (SFS 2005:551)

Ägardirektiv

Ägardirektiv för Förvaltnings AB Framtiden (1992) GKH 1992/254 Göteborg

Tillgänglig på Internet:

[http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/B92645DFF55BEE16C12576FD0040DF6E/\\$File/TU_Kommunstyrelsen_20100414_2.15.pdf?OpenElement](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/B92645DFF55BEE16C12576FD0040DF6E/$File/TU_Kommunstyrelsen_20100414_2.15.pdf?OpenElement)

Årsredovisningar

Bostads AB Poseidon

Årsredovisning 1999, 2002, 2004, 2007, 2009. Samtliga finns tillgängliga på Internet:

[http://www.poseidon.goteborg.se/sv/Om Poseidon/Foretagsfakta/Arsredovisning/](http://www.poseidon.goteborg.se/sv/Om_Poseidon/Foretagsfakta/Arsredovisning/)

Hjällbobostaden AB

Årsredovisning 2004, 2007, 2009

Samtliga finns tillgängliga på Internet:

<http://www.hjallbobostaden.goteborg.se/page/view/129>

Årsredovisningarna avseende åren 1999 och 2002 fick vi i PDF-format via mail och finns därmed inte tillgängliga på internet.

Budgetar

Budget för Göteborgs stad 2009

Nyhetsartiklar

<http://www.gp.se/ekonomi/1.157108-ingen-sarskild-satsning-pa-integration>

(Avläst: 28/9 - 2009)

<http://dspace.mah.se:8080/bitstream/2043/9755/1/Malmö%20Möten%20och%20Mångfald.pdf>

(Avläst: 25/9 - 2009)

Pressmeddelanden

<http://www.poseidon.goteborg.se/sv/Nyheter/Anders-Soderman-ny-VD/>

(Avläst: 5/1 - 11)

<http://www.framtiden.se/Global/Framtiden/Nyheter/2005/Pressmeddelande%20ny%20VD%20Hjällbobostaden.pdf?epslanguage=sv>

(Avläst: 5/1 - 11)

Hemsidor

<http://www.framtiden.se/sv/Koncernen/>

<http://www.hjallbobostaden.goteborg.se/page/view/120>

[http://www.poseidon.goteborg.se/sv/Om Poseidon/](http://www.poseidon.goteborg.se/sv/Om_Poseidon/)